

KESKUSTELUA SUOMEN JA RUOTSIN KIELESTÄ

”Eikö sellainen aikakauskirja, joka käsittelisi maanmittausta, jakolaitosta, veronpanoa y. m., olisi aikaan saataava; ja jos sellainen katsotaan tarpeelliseksi, olisiko syytä lakkauttaa nykyiset maanmittarien kokoukset?”

Yllä oleva kysymys oli yhtenä monista ilmoitettu keskusteltavaksi neljännessä yleisessä maanmittarikokouksessa Hämeenlinnassa 4.–5.8.1890. Tämän kysymyksen käsittelyn selostaminen on nostettu Maankäytön edeltäjän, Suomen Maanmittari-Yhdistyksen Aikakauskirjan toisen numeron pääartikkeliksi. Kuusitoistahenkisen kokouksen pääsee lopulta ilmeisen yksimieliseen lopputulemaan siitä, että ”yhdistys antaa ulos tilattavan aikakauskirjan, josta ilmestyy neljä vihkoa vuodessa ja josta jokainen yhdistyksen jäsen saapi yhden kappaleen ilman erityistä tilausmaksua”. Vasta tämän jälkeen kokouksessa viriää keskustelua siitä, voidaanko ruotsinkielisiä kirjoituksia julkaista lehdessä lainkaan. Päätöksenteon etenemistä selostetaan seuraavasti:

”Aikakauskirjan toimeenpanemista varten, ehdotti hra Hannikainen, että valittaisiin toimikunta, jonka tulisi hankkia toimittaja ja päättää kaikista muista aikakauskirjaa koskevista asioista.

Hra Savander taas ehdotti, että tämä toimi jätettäisiin sille toimikunnalle, joka kuitenkin valitaan valmistamaan tulevaa kokousta ja hoitamaan yhdistyksen asioita siihen saakka.

Hra Krank kannatti edellistä puhujaa ja ehdotti, että aikakauskirja toimitettaisiin suomen kielellä.

Hra Nordman ehdotti, että kokous päättäisi aikakauskirjan annettavaksi kummallakin kotimaisella kielellä.

Hra Hannikainen piti mahdolltomana toimittaa sanomalehteä kahdella kielellä ja kannatti aikakauskirjan ulos antamista suomen kielellä.

Hra von Schoultz ehdotti että aikakauskirjaa olisi toimitettava niin, että jokainen lähetetty kirjoitus julkaistaisiin siinä sillä kielellä millä se on kirjoitettu. Puhujan mielestä ei nim. voida vaatia, että kaikki käyttäisivät yhtyhyvin kah-

ta kieltä, senvuoksi tulisi kunkin lähettäjän itse määrätä mitä kieltä hän tahtoo käyttää.

Hra Grönroos piti kielikysymyksen jo ikävänä ja vanhentuneena. Kaksikielisyyksi ei puhujan mielestä voinut tulla kysymyksenäkään ja tahtoi sentähden, että kokous pittemättä keskusteluita päättäisi, että aikakauskirja on toimitettava suomenkielellä.

Hra Krank piti rumana sitä, että samassa aikakauskirjassa on sekä suomalaisia, että ruotsalaisia kirjoituksia, eikä tahtonut sellaista sallia; päinvastoin sanoi puhuja mieluummin tahtovansa että koko päätös aikakauskirjan toimittamisesta purjettaisiin jos ei kokous suostu siihen, että samassa aikakauskirjassa käytetään ainoastaan suomenkieltä.

Hra von Schoultz mainitsi esimerkkinä aikakauskirjan «Nordisk Tidskrift», joka ilmestyy kolmella kielellä, mikä puhujan mielestä ei olisi ollenkaan sopimatonta; päinvastoin olisi aikakauskirjalle haitaksi, ellei jokainen saisi kirjoittaa äidinkielellään.

Hra Nordman kannatti hra von Schoultzin ehdotusta ja selitti ensimmäisellä ehdotuksellaan tarkoittaneensa aivan samaa asiaa.

Hra Hannikainen myönsi kyllä voitavan antaa ulos aikakauskirjaa, jossa on ruotsin, tanskan ja norjan kielisiä kirjoituksia, mutta ei sentähden pitänyt mahdollisena käyttää samassa aikakauskirjassa kahta niin erilaista kieltä kuin suomen ja ruotsinkielet ovat.

Hra Savander puolestaan myönsi, että jos aikakauskirjaa olisi päätetty antaa ulos julkaisujen muodossa, niin siinä kyllä olisi voinut julaista molempien kielisiä kirjoituksia; mutta kun kokous on päättänyt antaa ulos sanomalehteä, josta koko suuren yleisön tulisi saada hyötyä, niin ei hankkain pitänyt sopivana, että siihen pannaan erikielisiä kirjoituksia.

Hra Wahlroos ei myöskään luullut kaksikielisyyttä voitavan

puolustaa sellaisessa aikakauskirjassa, jonka kokous on päättänyt ulos-annettavaksi, vaikka hän tosin kyllä luuli ruotsalaisiakin löytyvän, jotka tahtoisivat sitä lukea ja siihen kirjoituksia lähettää.

Hra Hannikainen ehdotti, että aikakauskirjan toimitus suomen- tai ruotsalaiset kirjoitukset ennen kun ne pannaan aikakauskirjaan ja koska kaikkien Suomessa täytyy ymmärtää myös suomenkieltä, voisivat myöskin ne, joilla on ruotsi äidinkielenä aikakauskirjaa viljellä.

Hra Krank ja Brander kannattivat myöskin hra Hannikaisen ehdotusta ja hra Brander ehdotti vielä, että aikakauskirjan jokaisen vihon loppuun pantaisiin lyhyt kertomus vihon sisällyksestä toisella kielellä.

Hra Savander vastusti hra Branderin viimeistä ehdotusta, eikä pitänyt sitä sopivana tällaisessa lehdessä, vaikka sitä kyllä tieteellisissä aikakauskirjoissa käytetään.

Sittenkun kokous oli hyväksynyt hra Meurmanin ehdotuksen ettei kokous tekisi mitään päätöstä ruotsiksi lähetettyjen kirjoitusten suomentamisesta, vaan että se jätettäisiin toimittajien valtaan, joiden tehtävänä kirjoitusten hankkiminen aikakauskirjaan tulee olemaan, päätettiin 7:llä äänellä 5:ttä vastaan että yhdistyksen aikakauskirja tulee annettavaksi suomenkielellä.

Muuten hyväksyi kokous yksimielisesti hra Savanderin ehdotuksen, että sen toimikunnan, joka valitaan tulevaa kokousta valmistamaan ja siksi aikaa yhdistyksen asioita hoitamaan, myöskin tulisi hankkia aikakauskirjalle toimittajat ja pitää muuten huolta aikakauskirjan ilmestymisestä, sekä päättää kaikista muista aikakauskirjaa koskevista kysymyksistä.

Tämän jälkeen syötiin yhteinen päivällinen, jossa vilkas mieliala vallitsi ja jossa toivotettiin menestystä nyt päätetylle yritykselle. Maljoja tyhjennettiin muun muassa isäinmaalle, jonka maljan hra Wahlroos esitti.”

KIELIKESKUSTELUAJAN POLTTAVIA KYSYMYKSIÄ

Suomen siirtyminen Venäjän valtakuntaan alkoi osaltaan muuttaa myös maan kielioloja. Venäläiset näkivät ensi alkuun mielellään Suomen kielen aseman vahvistumisen, sillä tämän nähtiin heikentävän suhdetta entiseen emämaahan. Ensimmäinen suomenkielinen oppikoulu avasi ovensa Jyväskylässä 1858. 1900-luvun alkuun tultaessa Suomeen olikin jo muodostunut suomea puhuva koulutettu väestöryhmä.

Vuonna 1862 Senaatin 12-henkisen komitea katsoi, että suomi voisi kyllä periaatteessa olla virallisen kielen asemassa, mutta kieli oli vielä niin kehittymätöntä ja virkamiesten suomen kielen taito oli niin heikkoa ettei tähän ollut mahdollisuuksia. Oma-aloitteisesti toiminut J.V. Snellman sai kuitenkin aikaiseksi sen, että Aleksanteri II:n antama kieliasetus määräsi, että suomen kieli tulisi virallisen kielen asemaan 20 vuoden kuluessa. Varsinaisesti tämä tapahtui kuitenkin vasta vuoden 1902 kieliasetuksella.

Tosin vuonna 1900 annettu kielimanifesti pyrki toisaalta venäjän kielen aseman vahvistamiseen, mutta Suomen itsenäistymisen myötä tämä kolmas pyörä putosi kielikeskustelusta lopullisesti pois.

Kielikysymyksen ratkominen jatkui varsin vilkkaana vielä 1930-luvulla ja se nousi myös vuoden 1945 maanhankintalakiä säädettäessä merkittävään asemaan. Evakkojen asuttamista koskevaan lakiin otettiin mukaan säädös, että asuttamistoiminta ei saa muuttaa kuntien kielisuhteita.

Ari Laitala

Lähde wikipedia: http://fi.wikipedia.org/wiki/Suomen_kielipolitiikka